

सर्वोच्च अदालत
संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
आदेश
०७०-०३४६

विषय:- उत्प्रेषण मिश्रित परमादेश।

सिराहा जिल्ला विष्णुपुरकट्टी गा.वि.स. वडा नं ७ घर भै हाल स्वास्थ्य सेवा विभाग
परिवार स्वास्थ्य महाशाखामा वरिष्ठ जनस्वास्थ्य प्रशासक (दशौं तह) मा कार्यरत
भोगेन्द्रराज डोटेल-----१
काभ्रेपलान्चोक जिल्ला मंगलटार गा.वि.स. वडा नं ५ घर भई हाल जिल्ला
जनस्वास्थ्य कार्यालय, कास्की पोखराको वरिष्ठ जनस्वास्थ्य प्रशासक (दशौं तह)
मा कार्यरत रमेशप्रसाद अधिकारी-----१

निवेदक

विरुद्ध

लोक सेवा आयोग, केन्द्रीय कार्यालय, अनामनगर, काठमाण्डौ-----१
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, रामशाहपथ, काठमाण्डौ-----१
सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सिंहदरवार, काठमाण्डौ-----१
स्वास्थ्य सेवा विभाग टेकु, काठमाण्डौ-----१
नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरवार, काठमाण्डौ-
-----१

विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) अन्तरगत पर्न
आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यस प्रकार रहेको छ:-

हामी निवेदकहरू स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ अन्तर्गत स्तरवृद्धी भई मिति
२०६४।४।२१ को निर्णयले हाल दशौं तहमा कार्यरत छौं । विपक्षी लोकसेवा आयोगले

सूचना नं १८५/०६७-०६८ को क्रमसंख्या १६ मा वि.नं. २४५२/०६७-०६८ मा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक पद-१ आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाबाट पूर्ति गर्ने गरी सूचना प्रकाशित भएकोमा सो विज्ञापन समावेशी सिद्धान्त प्रतिकूल भएको भनी यस अदालतमा दायर गरेको २०६७ सालको WO-०३८७ मा अन्तरिम आदेश जारी भई रोक लगाएकोमा मिति २०७०।५।९ मा निवेदकको मागबमोजिम हुने गरी रिट जारी भएको छ।

नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को साबिक व्यवस्थालाई समावेशी गराउने गरी मिति २०६९।१२।२९ को अध्यादेशद्वारा साबिक ऐनको दफा ८ मा संशोधन गर्दै एघारौं तहमा खुल्ला प्रतियोगिताद्वारा १०%, कार्यक्षमताको मुल्यांकनबाट ५०%, र आन्तरिक प्रतियोगिताबाट ४०% पदपूर्ति गर्ने भनी अदालतको निर्देशनात्मक आदेश तथा अन्तरिम आदेश समेतलाई मध्यनजर गरी दफा ८ को उपदफा ५ मा महिला, आदिवासी, जनजाति, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र पिछडिएको क्षेत्र समेत समावेश गराउने व्यवस्था गरेको तथा स्वास्थ्य सेवाको कुनै पनि पदमा यस ऐनमा व्यवस्था भएदेखि बाहेक अन्य कुनै तरिकाबाट पदपूर्ति गरिने छैन भनी ग्यारेण्टी गरिएको छ।

उक्त कानूनी व्यवस्थाको प्रतिकूल विपक्षी आयोगले मिति २०७०।६।२३ को सूचना नं ३२४/०७०-७१ को बहुवा सूचना नं १३७/०७०-७१ को सूचनामा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य हेल्थ, इन्स्पेक्सन एघारौं तहको पदपूर्ति पनि कार्यक्षमताको मुल्यांकनद्वारा गर्ने भनी दरखास्त आव्हान गरिएको छ। स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ८(१) समेतको व्यवस्था, यस अदालतबाट मौकामा भएको आदेश बमोजिम आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाका लागि कायम भएको पदमा कार्यक्षमताको मुल्यांकनबाट सो पदपूर्ति गर्ने गरी प्रकाशित विज्ञापन त्रुटिपूर्ण छ।

हाल प्रकाशित सूचना अन्तर्गत कार्यक्षमता मुल्यांकनद्वारा पूर्ति गरिने भनिएको सो पद आन्तरिक प्रतियोगिताद्वारा पूर्ति गरिने पद हो र यस अदालतमा मुद्दा परी अदालतको आदेश बमोजिम पदपूर्ति रोकिएको भन्ने वास्तविकता यस पूर्व सूचना नं २३५/०७०-७१ मा प्रकाशित विपक्षी आयोगको सूचनाले नै प्रष्ट गरेको छ। यस अदालतको अन्तरिम आदेश समेतले तत्काल पदपूर्ति गर्न रोक लगाएको र मिति २०७०।५।९ मा समावेशी सिद्धान्तका आधारमा रिट जारी भएपछि सोही एक सिटलाई कार्यक्षमता मुल्यांकनद्वारा पूर्ति गर्ने गरी प्रकाशित सो सूचना स्वास्थ्य सेवा ऐनको दफा ८, ८(१), ८क. तथा स्वास्थ्य सेवा

नियमावली, २०५५ को नियम १४, ८०, ८१ समेत विपरित भै नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२(३)(च), १३ र १९ द्वारा प्रदत्त हकमा असर परेको हुँदा सो हकको प्रचलनका लागि संविधानको धारा ३२/१०७(२) बमोजिम प्रस्तुत निवेदन गरेका छौं।

अतः आयोगको सूचना नं ३२४/०७०-०७१ को सूचनाको सि.नं २९ बहुवा सूचना नं १३७/०७०-७१ प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य हेल्थ, इन्स्पेक्सन, एघारौँ तहको कार्यक्षमता मुल्यांकन सूचना तथा अन्य कागजात समेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी उक्त कानूनी व्यवस्था बमोजिम आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाद्वारा सो पदको पूर्ति हुने गरी अर्को सूचना प्रकाशित गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ। साथै प्रस्तुत निवेदनको अन्तिम किनारा नभएसम्म सूचना नं १३७/०७०-७१ को प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य हेल्थ, इन्स्पेक्सन, एघारौँ तहको पदमा कार्यक्षमता मुल्यांकन बहुवाद्वारा पदपूर्ति सम्बन्धी कुनै काम नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा अन्तरिम आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेतव्यहोराको यस अदालत समक्ष दायर गरेको निवेदनपत्र।

यसमा के कसो भएको हो? निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो? यो आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिन भित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी रिट निवेदनको एकप्रति नक्कल साथै राखी विपक्षी लोकसेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालय, काठमाण्डौ समेतका सरकारी निकायहरूलाई सूचना पठाई त्यसको बोधार्थ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा पठाई दिनु र सो को लिखित जवाफ आएपछि नियमानुसार पेश गर्नु।

प्रस्तुत रिट निवेदनमा माग गरिएको अन्तरिम आदेशको सम्बन्धमा विचार गर्दा विपक्षी आयोगले बुलेटिन नम्बर १८५/०६७/०६८ को क्रमसंख्या नं १६ मा नि.नं. २४५२/०६७/०६८ मा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक ११ औँ तहको पद संख्या १ को आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाबाट पूर्ति गर्ने गरी सूचना प्रकाशित गरिएको उपर २०६७ सालको WO-०३८७ को रिट दायर भई उक्त परीक्षा रोकिन गएको कारणबाट निवेदकले उक्त परीक्षामा सामेल हुन नसकेको र हाल उक्त मुद्दा किनारा लागि सो परीक्षा सञ्चालन भई आन्तरिक प्रतियोगितामा भाग लिन पाउनु पर्नेमा उक्त पदलाई कार्यक्षमता

मूल्यांकनद्वारा पूर्ति हुनु पर्ने भनी मिति २०७०।६।२३ सूचना नम्बर ३२४/०७०/७१ मा गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशित गरी निवेदकले उक्त पदमा आन्तरिक परीक्षाबाट पदोन्नती पाउने निवेदकको हकलाई आघात हुने गरी मिति २०७०।६।२३ को गोरखापत्रको उक्त सूचना मध्येमा सि.नं. २९ बढुवा सू.नं. १३७/०७०/७१ पद संख्या १ मा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य, हेल्थ इन्सपेक्सन एघारौं तहमा बढुवा गर्न लागेको हुँदा र सो पूर्ति भएमा निवेदकलाई अपूरणीय क्षति हुन जाने हुँदा उक्त मिति २०७०।६।२३ मा प्रकाशित सूचना मध्येको सि.नं. २९ बढुवा सू.नं.१३७/०७०/७१ को हकमा कुनै पनि काम कारबाही नगर्नु, नगराउनु भनी सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को दफा ४१ बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरी दिएको छ। साथै उक्त अन्तरिम आदेशलाई निरन्तरता दिने नदिने सम्बन्धमा छलफल गर्न विपक्षीहरूलाई झिकाइ नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको आदेश।

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको मिति २०७०।६।७ को पत्रमार्फत आयोगमा स्वास्थ्य सेवा, हेल्थ इन्सपेक्सन समूह, एघारौं तह रिक्त पद संख्या १ का लागि माग आकृति फाराम प्राप्त भएकोमा स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को चौथो संशोधन (अध्यादेश), २०६९ एवं मिति २०७०।५।१४ मा आयोगबाट स्वीकृत प्रतिशत निर्धारण बमोजिम प्रतिशत निर्धारण गर्दा उक्त रिक्त पदसंख्या १ कार्यक्षमता मूल्यांकनतर्फ पर्न गई सोही बमोजिम विज्ञापन भएको हो। स्वास्थ्य सेवा अन्तर्गत कुन श्रेणीका के कति दरबन्दीहरू रिक्त रहेका छन भन्ने विषय आयोगलाई जानकारी नभइ सम्बन्धित मन्त्रालयलाई मात्र जानकारी हुने र पदपूर्तिका लागि आयोगमा माग भइ आउने पदहरू आयोगमा रहेको सम्बन्धित मन्त्रालयको रेकर्डका आधारमा विद्यमान कानून र आयोगको माग बमोजिम पदपूर्ति प्रतिशत निर्धारण गरी विज्ञापन हुने भएकाले यसरी सञ्चालन हुने आयोगको कामलाई कानून बमोजिमको कार्य मान्नुपर्ने भइ अन्यथा भन्न नमिल्ने हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको विपक्षी लोकसेवा आयोगको लिखित जवाफ।

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०६९ बमोजिम नेपाल स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन गर्ने निकायको रूपमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय रहेको छ भने कुनै पनि पदको पूर्तिको लागि प्रतिशत निर्धारण गर्ने कार्य लोकसेवा आयोगबाट हुने कानूनी व्यवस्था

भएको देखिन्छ। नेपाल स्वास्थ्य सेवाको एघारौँ तहको पदपूर्तिका सम्बन्धमा यस मन्त्रालयको कुनै पनि संलग्नता नरहने भएकाले विना आधार यस मन्त्रालयलाईसमेत विपक्षी बनाइ दायर भएको प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज भागी छ भन्ने समेत व्यहोराको विपक्षी सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको लिखित जवाफ।

प्रस्तुत रिटमा मलाइ विपक्षी नबनाएको र यस अदालतबाट भएको अन्तरिम आदेशले म निवेदकलाई प्रत्यक्ष असर परेको हुँदा रिट सुनुवाइ हुँदा म समेतलाई सुनुवाइमा सरिक गराइ मुद्दाको पुर्पक्ष गरी पाऊँ भन्नेसमेत व्यहोराको मोहम्मद दाउदको निवेदन।

यसमा, निवेदकको मागबमोजिम निजलाई सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४२(२) बमोजिम उक्त मुद्दाको कारबाहीमा सरिक हुन अनुमति दिइएको छ भन्ने यस अदालतको आदेश।

स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ तथा स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०५५ ले गरेको व्यवस्था बमोजिम निवेदकहरूको बढुवा तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षा सम्बन्धी व्यवस्था लोक सेवा आयोगबाट हुने नै हुँदा सो सम्बन्धमा असाधारण क्षेत्र अन्तर्गत रिटको माध्यामबाट सुनुवाइ हुनु पर्ने नहुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाऊँ भन्नेसमेत व्यहोराको विपक्षी स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको लिखित जवाफ।

रिट निवेदकले दाबी गर्नु भएको विषय यस कार्यालयसंग प्रत्यक्षतः सम्बन्धित नहुँदा यस कार्यालयसमेतलाई विपक्षी बनाइ दिएको प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाऊँ भन्नेसमेत व्यहोराको विपक्षी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषदको कार्यालयको लिखित जवाफ।

यसमा सबै पक्षको लिखित जवाफ प्राप्त भइसकेको अवस्थामा पूर्ण सुनुवाइ गर्न बान्छनीय भएबाट रिट निवेदनको प्रकरण नं. ख मा उल्लेखित रिट नं ०६७-WO-०३८७ मा भएको आदेश सहितको रिट निवेदन यसै अदालतको अभिलेख शाखाबाट झिकाइ पूर्ण सुनुवाईका लागि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतबाट मिति २०७०।११।६ मा भएको आदेश ।

यसमा रिट निवेदनको सि.नं. २ प्रकरण (घ) मा उल्लेख भएको निवेदक रमेशलाल राना थारु वि. लोकसेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालयसमेत भएको सम्बत २०६५ सालको भोगेन्द्र राज डोटेलसमेत वि.लोक सेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालयसमेत विषय: उत्प्रेषण मिश्रित परमादेश ०७०-WO-०३४६ पृष्ठ ५

रि.नं. ०६५-WS-००११ मा भएको आदेश सहितको निर्णय मिसिल यस अदालतको अभिलेख शाखाबाट झिकाइ नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस अदालतबाट मिति २०७१।८।१४ मा भएको आदेश।

यसमा निवेदनमा उल्लेखित पदको आ.बं. ०६७/०६८, ०६८/०६९ र ०६९/०७० को कार्य सम्पादन मूल्यांकन, आन्तरिक प्रतियोगिता र खुलातर्फको पदपूर्ति र प्रतिशत निर्धारणको फाइल विपक्षी लोकसेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालय र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट झिकाइ नियमानुसार गरी पेश गर्नु भन्ने यस अदालतबाट मिति २०७१।१०।२५ मा भएको आदेश।

यस अदालतको ठहर

नियम बमोजिम पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत निवेदनमा रिट निवेदककोतर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री मान्रुकाप्रसाद निरौलाले विपक्षी लोक सेवा आयोगले सूचना नं १८५/०६७-०६८ मा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक पद-१ पनि आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाबाट पूर्ति गर्ने गरी सूचना प्रकाशित गरेकोमा उक्त विज्ञापन समावेशी सिद्धान्त प्रतिकूल भएको भनी दायर भएको रिट निवेदनमा निवेदकको मागबमोजिम हुने गरी रिट जारी भए पश्चात नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को साबिक व्यवस्थालाई समावेशी गराउने गरी मिति २०६९।१२।२९ मा ऐनमा संशोधन समेत भएको छ। विपक्षी लोक सेवा आयोगले उक्त संशोधित व्यवस्थाको प्रतिकूल हुने गरी मिति २०७०।६।२३ को सूचना नं ३२४/०७०-७१ को बढुवा सूचना नं १३७/०७०-७१ को सूचनामा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य हेल्थ, इन्स्पेक्सन एघारौं तहको पदपूर्ति पनि कार्यक्षमताको मुल्यांकनद्वारा गर्ने भनी दरखास्त आव्हान गरिएको कार्य स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ८(१) को व्यवस्था तथा यस अदालतको आदेशको प्रतिकूल रहेको छ। हाल प्रकाशित सूचना अन्तर्गत कार्यक्षमता मुल्यांकनद्वारा पूर्ति गरिने भनिएको सो पद आन्तरिक प्रतियोगिताद्वारा पूर्ति गरिने पद हो। एक पटक विज्ञापन गरेको पद अनुसार पदपूर्ति नगरी सोही पदमा अर्को विज्ञापन गर्न मिल्दैन। यसरी यस अदालतको आदेशबाट समावेशी सिद्धान्तका आधारमा पद पूर्ति गर्नु भनी यही विषयसँग सम्बन्धित उघिल्लो रिट निवेदनमा रिट जारी भएपछि सोही एक सिटलाई पहिलेको विज्ञापन अनुसार आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाबाट पद पूर्ति गर्नु पर्नेमा कार्यक्षमता मुल्यांकनद्वारा पूर्ति गर्ने गरी

गरिएको विपक्षी लोक सेवा आयोगको सूचना तथा अन्य कागजातसमेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाद्वारा सो पदको पूर्ति हुने गरी अर्को सूचना प्रकाशित गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

त्यसैगरी विपक्षी लोक सेवा आयोग, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग तथा नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयकोतर्फबाट उपस्थित विद्वान सह-न्यायाधिवक्ता श्री रेवतीराज त्रिपाठीले प्रस्तुत विषयसँग सम्बन्धित रहेको साविक ऐनको व्यवस्था नै संशोधन भएपछि नयाँ संशोधित व्यवस्था बमोजिम पदपूर्तिको नयाँ शुरुवात हुने हो र सोही बमोजिम ऐनमा भएको संशोधन पछि भएको यो नै पहिलो विज्ञापन हो। स्वास्थ्य मन्त्रालयले खाली सिटको लागि विज्ञापन गर्न लोक सेवा आयोगलाई लेखि पठाउने र सोही आधारमा लोक सेवा आयोगले प्रतिशत निर्धारण गरी विज्ञापन खोल्ने हुँदा लोक सेवा आयोगले ऐनको नयाँ व्यवस्था बमोजिम पछि गरिएको विज्ञापन कानूनसम्मत नै रहेको हुँदा रिट निवेदनको औचित्यता नभएकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

त्यसैगरी मोहम्मद दाउदको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरिप्रसाद उप्रेती र विद्वान अधिवक्ता श्री नरेन्द्रप्रसाद पाठकले मिति २०६९।१२।२९ मा स्वास्थ्य सेवा ऐनमा संशोधन भएको र सो संशोधन हुनुपूर्व एउटा Phase थियो र उक्त संशोधन पश्चात उक्त Phase सकियो। निवेदक सकिएको Phase लाई देखाएर अदालत प्रवेश गरेका छन्। निवेदकले २०६९।१२।२९ पछिको प्रतिशतमा मात्र सरोकार राखेर आउनु पर्दथ्यो तर निवेदकहरू उक्त संशोधन मिति पूर्वको विषयलाई लिएर अदालत प्रवेश गर्नु भएको छ जुन सैद्धान्तिक रूपमा मिलेको छैन। किनकी पहिलाको प्रतिशत अर्को थियो र हाल संशोधन पछि अर्को प्रतिशत कायम भएको छ। अहिलेको प्रतिशतले सबैभन्दा बढी कार्यक्षमतालाई दिएको छ। तसर्थ यो Fresh Start हो। यस अदालतको आदेशबाट रोकिएको पूर्व विज्ञापनमा पुनः विज्ञापन गर्दा यी निवेदकहरूलाई नै सरिक गराउनु भनी नबोलेको र पछि भएको Fresh Start अनुसारको विज्ञापनमा निवेदकहरू सामेल हुन पाउँने नै देखिँदा निवेदनको औचित्य नै नरहेको हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

विद्वान् कानून व्यवसायीहरूले गर्नु भएको उपरोक्त बहस जिकिर मनन गरी रिट निवेदन सहित मिसिल संलग्न कागजात अध्ययन गरी हेर्दा निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी हुने हो वा होइन भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।

यसमा, विपक्षी लोकसेवा आयोगले सूचना नं १८५/०६७-०६८ को क्रमसंख्या १६ मा बि.नं. २४५२/०६७-०६८ मा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक पद-१ आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाबाट पूर्ति गर्ने गरी सूचना प्रकाशित भएकोमा सो विज्ञापन समावेशी सिद्धान्त प्रतिकूल भएको भनी यस अदालतबाट समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा पदपूर्ति गर्न कारवाही अगाडी बढाउनु भनी विपक्षी लोक सेवा आयोगका नाममा परमादेशको आदेश जारी भएको र नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को साविक व्यवस्थालाई समावेशी गराउने गरी मिति २०६९।१२।२९ को अध्यादेशद्वारा उक्त ऐनमा संशोधनसमेत भै सकेको छ। उक्त कानूनी व्यवस्थाको प्रतिकूल विपक्षी आयोगले मिति २०७०।६।२३ को सूचना नं ३२४/०७०-७१ को बढुवा सूचना नं १३७/०७०-७१ को सूचनामा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य हेल्थ, इन्स्पेक्सन एघारौं तहको पदपूर्ति पनि कार्यक्षमताको मुल्यांकनद्वारा गर्ने भनी दरखास्त आह्वान गरिएको कार्य स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ८(१) समेतको व्यवस्था र यस अदालतबाट भएको आदेशको प्रतिकूल हुँदा कार्यक्षमता मुल्यांकनद्वारा पूर्ति गर्ने गरी प्रकाशित सो सूचना स्वास्थ्य सेवा ऐनको दफा ८, ८(१), ८क. समेतको विपरित भै नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२(३) (च), १३ र १९ द्वारा प्रदत्त हकमा असर परेको हुँदा उक्त सूचना, विज्ञापन तथा अन्य कागजातसमेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी पाउँ साथै मिति २०७०।६।२३ मा प्रकाशित सूचना मध्येको सि.नं. २९ बढुवा सू.नं. १३७/०७०/७१ को पदपूर्ति सम्बन्धी कुनै काम कारवाही नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा अन्तरिम आदेश जारी गरी पाउँ भनी निवेदन परेकोमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट आयोगमा स्वास्थ्य सेवा, हेल्थ इन्स्पेक्सन समूह, एघारौं तह रिक्त पद संख्या १ का लागि माग आकृति फाराम प्राप्त भएकोमा स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को चौथो संशोधन (अध्यादेश), २०६९ एवं मिति २०७०।५।१४ मा आयोगबाट स्वीकृत प्रतिशत निर्धारण बमोजिम प्रतिशत निर्धारण गर्दा उक्त रिक्त पदसंख्या १ कार्यक्षमता मूल्याङ्कनतर्फ पर्न गई सोही बमोजिम विज्ञापन भएकोले भए गरेका सम्पूर्ण कार्य कानून

सम्मत भएको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने लिखित जवाफ रहेको प्रस्तुत निवेदनमा यस अदालाट मिति २०७०।७।२१ मा मिति २०७०।६।२३ मा प्रकाशित सूचना मध्येको सि.नं. २९ बढुवा सू.नं. १३७/०७०/७१ को हकमा कुनै पनि काम कारवाही नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीको नाममा अन्तरिम आदेश जारी भएको देखिन्छ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा साविक नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ मा भएको कानूनी व्यवस्था बमोजिम विपक्षी मध्येका लोक सेवा आयोगले प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य, हेल्थ इन्स्पेक्सन, एघारौँ तहको पदमा आन्तरिक प्रतियोगिताको विज्ञापन गरिएकोमा सो विज्ञापन समावेशी सिद्धान्तको प्रतिकूल भएकोले समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा पदपूर्ति गर्नु भनी विपक्षी लोक सेवा आयोगका नाममा परमादेश जारी भएकोमा उक्त आदेश बमोजिम पुनः समावेशी सिद्धान्तको आधारमा सो पदमा आन्तरिक प्रतियोगिताबाटै विज्ञापन गर्नु पर्नेमा लोक सेवा आयोगबाट सूचना नं. १३७/०७०/०७१ बाट पुनः विज्ञापन गर्दा उक्त पदमा कार्यक्षमताको मूल्यांकनद्वारा पूर्ति गर्ने गरी विज्ञापन गरिएको कार्य सर्वोच्च अदालतबाट भएको पूर्व आदेश तथा संशोधित नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ८ को प्रतिकूल भएकोले सूचना नं. ३२४/०७०/७१ को सूचनाको सि.नं. २९ बढुवा सूचना नं. १३७/०७०/०७१ प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य हेल्थ, इन्स्पेक्सन, एघारौँ तहको पदमा कार्यक्षमता मूल्यांकन बढुवाद्वारा पदपूर्ति गर्ने सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्य उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाद्वारा सो पदको पूर्ति हुने गरी अर्को सूचना प्रकाशित गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेश जारी गरिपाउँ भन्ने नै मुख्य निवेदन व्यहोरा रहेको देखिन्छ।

विपक्षीहरूमध्ये लोक सेवा आयोगको २०६७।६।२७ को बुलेटिनमा सूचना नं. १८५/०६७/०६८ को क्रमसंख्या नं. १६ मा बि.नं. २४५२/०६७/०६८ मा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य, हेल्थ इन्स्पेक्सन, एघारौँ तहमा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाबाट पूर्ति गर्ने गरी सूचना प्रकाशित भएकोमा सो सूचना समावेशी सिद्धान्त प्रतिकूल भएकोले बदरको माग गरी यस अदालतमा ०६७-WO-०३८७ को निवेदन दायर भएकोमा प्रस्तुत निवेदनमा अदालतबाट आदेश हुँदा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ लाई संशोधन गर्न बनेको अध्यादेश, २०६९ को दफा ८(५) मा समावेशी सिद्धान्तको व्यवस्था गरिएबाट सोही समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा पदपूर्ति गर्न कारवाही अगाडी

बढाउनु भनी विपक्षीहरूमध्ये लोक सेवा आयोगको नाममा परमादेश जारी हुने ठहरी आदेश भएको तथ्य मिसिल संलग्न रहेको ०६७-WO-०३८७ को निवेदनमा भएको आदेशबाट देखिन्छ। उक्त दफा ८(५) मा भएको व्यवस्था हेर्दा स्वास्थ्य सेवालाई समावेशी बनाउन खुला प्रतियोगिताद्वारा पूर्ति हुने पद मध्ये पैतालीस प्रतिशत पद छुट्याई सो प्रतिशतलाई शत प्रतिशत मानी देहाय बमोजिम उमेदवारहरूका बीचमा मात्र प्रतिस्पर्धा गराई पदपूर्ति गरिनेछः

(क) महिला- तेत्तीस प्रतिशत

(ख) आदीवासी जनजाती- सत्ताइस प्रतिशत

(ग) मधेशी- वाईस प्रतिशत

(घ) दलित- नौ प्रतिशत

(ङ) अपाङ्ग- पाँच प्रतिशत

(च) पिछ्छाडिएको क्षेत्र- चार प्रतिशत

यसरी यस अदालतबाट भएको उक्त आदेश र नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ लाई संशोधन गर्न बनेको अध्यादेश, २०६९ लागू भए पश्चात विपक्षीमध्ये लोक सेवा आयोगले सूचना नं. ३२४/०७०/७१ को सूचना प्रकाशित गरी अन्य पदको अतिरिक्त प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य, हेल्थ इन्स्पेक्सन, एघारौं तहको पदपूर्ति कार्यक्षमताको मूल्यांकनद्वारा पूर्ति गर्ने गरी सम्भाव्य उमेदवारबाट दर्खास्त आव्हान गरिएको देखिन्छ।

यसरी विपक्षीमध्ये लोक सेवा आयोगले प्रथम पटक सूचना नं. १८५/०६७/०६८ को क्रमसंख्या नं. १६ मा बि.नं. २४५२/०६७/०६८ मा प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य, हेल्थ इन्स्पेक्सन, एघारौं तहमा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाबाट पूर्ति गर्ने गरी सूचना प्रकाशित गर्दा साविकको नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ लाई संशोधन गर्न बनेको अध्यादेश, २०६९ लागू हुनु पूर्वको अर्थात् उक्त ऐनको दफा ८(५) बमोजिम स्वास्थ्य सेवालाई समावेशी गराउनु पूर्वको नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को व्यवस्था बमोजिम गरिएको विज्ञापन देखिन्छ।

उक्त विज्ञापनलाई नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ लाई संशोधन गर्न बनेको अध्यादेश, २०६९ को दफा ८(५) अनुसार समानुपातिक समावेश सिद्धान्तको आधारमा

नभएको भनी समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तको आधारमा पदपूर्ति गर्न कारवाही अगाडी बढाउनु भनी यस अदालतबाट विपक्षी मध्ये लोक सेवा आयोगको नाममा परमादेश जारी भएपश्चात विपक्षी मध्ये लोक सेवा आयोगले सूचना नं. ३२४/०७०/७१ को सूचना प्रकाशित गरी अन्य पदको अतिरिक्त प्रमुख जनस्वास्थ्य प्रशासक, स्वास्थ्य, हेल्थ इन्स्पेक्सन, एघारौं तहको पदपूर्ति कार्यक्षमताको मूल्यांकनद्वारा पूर्ति गर्ने गरी सम्भाव्य उमेदवारबाट दर्खास्त आव्वान गरिएको देखिन्छ।

यसरी विज्ञापन गर्दा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट मिति २०७०।७।७ मा स्वास्थ्य सेवा, हेल्थ इन्स्पेक्सन समूह, एघारौं तहको रिक्त पद संख्या १ को लागि माग आकृति फाराम लोक सेवा आयोगमा पठाएकोमा लोक सेवा आयोगले नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को चौथो संशोधन (अध्यादेश), २०६९ को व्यवस्था बमोजिम उक्त रिक्त पद १ को प्रतिशत निर्धारण शुत्र बमोजिम प्रतिशत निर्धारण गर्दा सो पद कार्यक्षमता मूल्याङ्कनतर्फ पर्न गई सोही बमोजिम विज्ञापन भएको मिसिल संलग्न कागजबाट देखिँदा उक्त विज्ञापन नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को चौथो संशोधन (अध्यादेश), २०६९ बमोजिमको नयाँ विज्ञापन भएकोसमेत प्रष्ट देखिन आयो।

प्रथम पटकको विज्ञापनलाई समावेशी सिद्धान्त बमोजिम नभएको भनी यस अदालतबाट नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को चौथो संशोधन (अध्यादेश), २०६९ को दफा ८(५) बमोजिम विवादको पदमा समावेशी सिद्धान्त बमोजिम पुनः विज्ञापन गर्नु भनी आदेश भए पश्चात स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट सो पद रिक्त रहेको भनी लोक सेवा आयोगमा आकृति फारम पठाएको र लोक सेवा आयोगले संशोधित ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम प्रतिशत सुत्र निर्धारण गरी सवैभन्दा बढी भार रहेको कार्यक्षमता मूल्यांकनबाट पदपूर्ति गर्नको लागि सूचना नं. ३२४/०७०/७१ को सूचनाको सि.नं. २९ बढुवा सूचना नं. १३७/०७०/०७१ को नयाँ विज्ञापन प्रकाशित गरेकोमा उक्त नयाँ विज्ञापनलाई ऐन संशोधन पूर्व भएको विज्ञापनको निरन्तरता हो भन्ने निवेदकको निवेदन जिकिरसँग यो इजलास सहमत हुन सकेन।

यसरी नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ मा भएको संशोधित नयाँ व्यवस्था बमोजिम विपक्षीमध्ये लोक सेवा आयोगबाट विधि र प्रक्रिया पूरा गरी विज्ञापन प्रकाशित गरिएको

देखिँदा विपक्षीहरूको उक्त कार्यबाट रिट निवेदकले निवेदनमा लिएको जिकिर बमोजिम निजहरूको संविधान प्रदत्त हक अधिकारमा आघात पारेको देखिँन आएन।

अतः उपरोक्त आधार र कारणबाट निवेदकको मागबमोजिम आदेश जारी हुने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। रिट निवेदन खारेज हुने ठहरेकोले यस अदालतबाट मिति २०७०।७।२१ मा जारी भएको अन्तरिम आदेश निष्कृत हुन्छ। प्रस्तुत रिट निवेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत (उपसचिव) :- अर्जुनप्रसाद कोईराला

कम्प्युटर अपरेटर :- टेकबहादुर खड्का

इति संवत् २०७२ साल पौष ५ गते रोज १ शुभम्----- ।